

Polityka klimatyczna w Polsce

Dr KAROLINA JANKOWSKA

Polska gospodarka jest jednym z największych europejskich emitentów gazów cieplarnianych, również biorąc pod uwagę stosunek emisji CO₂ do produktu krajowego brutto. Polska emituje rocznie ok. 386 mln ton CO₂, a w celu wytworzenia 1000 dolarów PKB – około 760 kg CO₂. Od 2002 roku emisje dwutlenku węgla wzrastały w Polsce średnio o 1,4%. Można by przypuszczać, że w związku z tym jednym z podstawowych celów strategii rozwoju gospodarczego kraju powinna być redukcja emisji CO₂, a więc aktywna i ambitna polityka klimatyczna. Okazuje się jednak, że polskie rządy niemal od początku dyskusji na temat konieczności i możliwości jej wdrażania widzą w niej przede wszystkim obciążenie i zagrożenie.

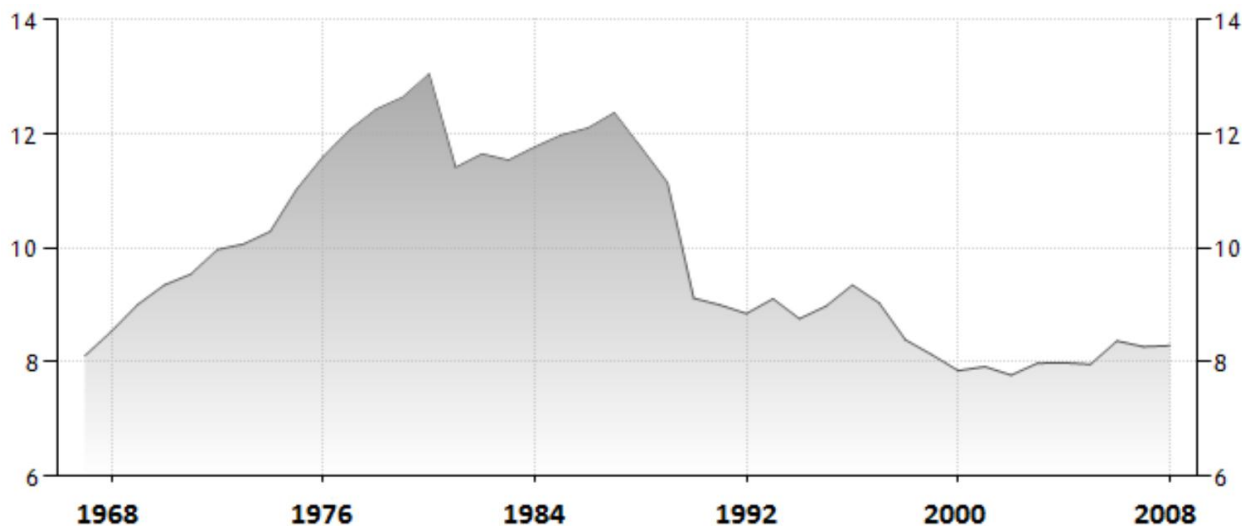
Pierwszym w Polsce dokumentem, który zwracał uwagę na konieczność redukcji emisji gazów cieplarnianych, była „II Polityka Ekologiczna Państwa” (Rada Ministrów 2000). Postulowała ona racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego w celu zapobieżenia bądź przeciwdziałania skutkom zmian klimatu. W tym celu wskazała sposoby redukcji konsumpcji energii oraz zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Niedługo potem sformułowano i przyjęto oddzielny dokument poświęcony kwestiom ochrony klimatu - „Politykę klimatyczną Polski. Strategię redukcji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020” (Ministerstwo Środowiska 2003). Jej przygotowanie było warunkiem udziału Polski w

Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych ds. Zmian Klimatu (UNFCCC), którą Polska ratyfikowała w 1994 r. Do głównych celów „Polityki klimatycznej” należało wypełnienie zobowiązań Polski wynikających z wyżej wspomnianej konwencji oraz jej protokołu, który został podpisany w Kioto, jak też z unijnej polityki klimatycznej (Jankowska 2011, 165; Ministerstwo Środowiska 2003, 1-8). W ramach Protokołu z Kioto Polska zobowiązała się do redukcji emisji gazów cieplarnianych o 6% do 2012 r. w porównaniu z 1988¹ (Protokół z Kioto, 14; Ministerstwo Środowiska 2003, 6). Trzeba jednak podkreślić, że Polska w czasie przyjęcia „Polityki klimatycznej”, czyli w 2003 r., dokonała już redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Osiągnięcie celów z Protokołu z Kioto było dla Polski możliwe do zrealizowania bez wprowadzania żadnych dodatkowych mechanizmów polityki klimatycznej.

nianych o ok. 33% w porównaniu z 1988 r. (Ministerstwo Środowiska 2003, 33). Powodem takiej sytuacji było wprowadzenie reform wolno-rynkowych po 1989r, które doprowadziły na początku lat dziewięćdziesiątych do zamknięcia

Wypada jednak zgodzić się z Karaczunem, Kassenbergiem i Sobolewskim (2009, 38–39), że choć „Polityka klimatyczna” była najważniejszym dokonaniem ministerstwa środowiska w obszarze ochrony klimatu, to był to sukces krótkotrwały.

Ryc. 1 – Roczne emisje dwutlenku węgla (CO₂) w Polsce w tonach per capita (źródło: tradingeconomics.com)

wielu fabryk i przedsiębiorstw przemysłu energochłonnego. Z tego powodu jednak osiągnięcie celów z Protokołu z Kioto było dla Polski możliwe do zrealizowania bez wprowadzania żadnych dodatkowych mechanizmów polityki klimatycznej. Dlatego w „Polityce klimatycznej” stwierdzono, że obecna polityka ekologiczna umożliwi wypełnienie obowiązków Polski w ramach Konwencji ds. Zmian Klimatu i redukcję gazów cieplarnianych o ok. 30% do 2010 r. bez dodatkowej polityki klimatycznej (ibid., 14). Mimo tego sformułowano w „Polityce klimatycznej” bardziej ambitny cel, mianowicie redukcji emisji o 40% do 2020 r. w porównaniu z 1988 r. Wpływ na ustalenie takiego celu miał przede wszystkim rozwój unijnej oraz międzynarodowej polityki klimatycznej, a także oczekiwanie osiągnięcia sporych zysków z handlu uprawnieniami do emisji, który miał zostać wprowadzony w UE (Jankowska 2011, 166). Ponadto „Polityka klimatyczna” sformułowała odrębne cele dla całej gospodarki i jej pojedynczych sektorów oraz zwróciła uwagę na konieczność wprowadzenia instrumentów ochrony klimatu.

Wkrótce po jej przyjęciu okazało się bowiem, że brakuje woli politycznej do realizacji jej celów. Ponadto większość proponowanych w niej instrumentów nie służyła konkretnie ochronie klimatu, ale szerzej pojętej ochronie środowiska (ibid., 39). W praktyce zatem „Polityka klimatyczna” była od początku „martwym” dokumentem, który nie miał żadnego wpływu na inne programy i strategię (ibid, 39), z tego względu jej przyjęcie można traktować jako jedynie formalne wypełnienie zobowiązań Polski w ramach Konwencji ds. Zmian Klimatu.

W praktyce zatem „Polityka klimatyczna” była od początku „martwym” dokumentem, który nie miał żadnego wpływu na inne programy i strategię. Jej przyjęcie można traktować jako jedynie formalne wypełnienie zobowiązań Polski w ramach Konwencji ds. Zmian Klimatu.

Obecnie polska gospodarka jest jednym z największych europejskich emitentów gazów cieplarnianych, również biorąc pod uwagę stosunek emisji CO₂ do produktu krajowego brutto, na co wskazuje raport „Assessment of Greenhouse Gas Emissions Abatement for Poland by 2030” firmy doradczej McKinsey & Company (2009, 12; Niklewicz 2009). Polska emituje rocznie ok. 386 mln. ton CO₂, a w celu wytworzenia 1000 dolarów produktu krajowego brutto ok. 760 kg. CO₂ (Niklewicz 2009). W Unii Europejskiej (UE) jedynie

Estonia emituje więcej (820 kg.) (ibid.). Od 2002 r. emisje CO₂ wzrosły w Polsce średnio o 1,4% (ibid.).

Korzystna sytuacja Polski związana z zasadniczym brakiem konieczności redukcji emisji w ramach Protokołu z Kioto zmieniła się w rezultacie polityki klimatycznej UE. W pierwotnej wersji „Narodowego Programu Rozdziału Uprawnień do Emisji CO₂ na lata 2005 – 2007” rząd polski zaproponował zmniejszenie rocznych emisji gazów cieplarnianych do 286,2 mln. ton (Karaczun et al. 2009, 39). Komisja Europejska (KE) zdecydowała jednak w marcu 2005 r. na dalsze zwiększenie zobowiązań redukcyjnych wobec Polski, mianowicie do możliwości emitowania jedynie 239 mln. ton rocznie (ibid., 39 – 40). KE argumentowała, że zmniejszenie ilości uprawnień do emisji CO₂ w ramach Narodowego Programu Rozdziału Uprawnień do Emisji mogłoby pomóc Polsce w wypełnieniu zobowiązań wynikających z Protokołu z Kioto oraz unijnej polityki klimatycznej (Jankowska 2011, 166). Natomiast przyznanie Polsce większej liczby uprawnień mogłoby doprowadzić do masowej sprzedaży uprawnień przez polskie przedsiębiorstwa, co z kolei prowadziłoby do znacznej redukcji ich ceny w ramach europejskiego systemu handlu emisjami i tym samym zniechęciło do realizacji inwestycji mających za cel redukcję emisji (ibid.). Poprawiony „Narodowy Program Rozdziału Uprawnień do Emisji CO₂ na lata 2005 – 2007” (Ministerstwo Środowiska 2005) został ostatecznie przyjęty w grudniu 2005 r. Spowodowało to półtoraroczne opóźnienie w rozpoczęciu realizacji handlu emisjami w Polsce (Karaczun et al. 2009, 40).

Kolejny raz KE interweniowała w sprawie planu rozdziału uprawnień do emisji w Polsce podczas przygotowywania drugiego narodowego planu na lata 2008 – 2012. Polski rząd chciał otrzymać pozwolenie na emitowanie rocznie 284 mln. ton CO₂, KE zgodziła się na jedynie 208,5 mln. ton (ibid., 41). Ówczesny minister środowiska Jan Szyszko wystąpił nawet przeciwko tej decyzji przed Europejskim Trybunałem Sprawiedliwości. W międzyczasie doszło do przyspieszonych wyborów w Polsce i jako że nowy minister środowiska Maciej Nowicki chciał uniknąć opóźnienia przy wprowadzaniu drugiego okresu handlu emisjami, zdecydował się na przyjęcie propozycji KE (ibid., 41–42). Nowy plan rozdziału emisji CO₂ na lata 2008 – 2012 został przyjęty 1 lipca 2008 r. (Jankowska 2011, 166). Po tym, jak w marcu 2007 r. Rada Europejska przyjęła ogólne cele pakietu

energetyczno-klimatycznego i rok później KE przedstawiła projekty dyrektyw w celu realizacji tych celów (European Commission 2008), silna grupa przeciwników pakietu w Polsce rozpoczęła lobbowanie w celu zmiany proponowanych przepisów. Z największą krytyką spotkała się rewizja unijnego systemu handlu emisjami, przede wszystkim ze strony sektora energetyki konwencjonalnej, który znalazł wsparcie dla swoich argumentów i działań w polskim rządzie. Sprzeciwiał się on głównie konieczności kupowania uprawnień do emisji od 2013 r., jako że doprowadzić by to mogło do znacznego wzrostu cen energii elektrycznej w Polsce, co miałyby niekorzystny wpływ na sytuację finansową przemysłu oraz społeczeństwa (por. *Polish Market* 2008, 27). Dlatego rząd polski sformułował następujące poprawki w odniesieniu do projektu nowej dyrektywy o unijnym handlu emisjami (*Polish Market* 2008, 28):

1. *Czteroletnie odroczenie wprowadzenia aukcjoningu w tych krajach, w których więcej niż 50% energii elektrycznej i ciepłej produkowana jest z węgla (tak jak w Polsce),*
2. *Przyznanie bezpłatnych uprawnień do emisji dla energetyki w 2013 r. w wysokości 80% realnych emisji, która to wielkość miała być co rok zmniejszana aż do 0% w 2020 r.*

Te postulaty były wspólnie podnoszone przez rząd polski i sektor energetyki konwencjonalnej. Najwięksi emitenci gazów cieplarnianych w Polsce zjednoczyli się w tzw. *Green Effort Group*, która lobbowała aktywnie zarówno w kraju jak i na poziomie UE w trakcie negocjacji pakietu energetyczno-klimatycznego (Jankowska 2011, 171; Karaczun et al. 2009, 47–48). Ich wspólne stanowisko, opierało się na wynikach raportu firmy Badania Systemowe EnergSys Sp. z o.o. „Raport 2030” (Karaczun et al. 2009, 45) powstałego na zlecenie Polskiego Komitetu Energii Elektrycznej, który został opublikowany w 2008 r. (Jankowski et al. 2008). Dużą dyskusję wywołał bazujący na wynikach „Raportu 2030”, opublikowany parę miesięcy później, raport firmy konsultingowej Ernst & Young, który stwierdził, że propozycje KE w ramach pakietu zagrażą wzrostowi gospodarczemu w Polsce, spowodują inflację oraz uniemożliwią realizację takich celów polityki gospodarczej, jak np. wprowadzenie euro (Kanter 2008). Gdy w listopadzie 2008 r. Gdański Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (2008) opublikował analizę,

w której dowodził, że Polska będzie mieć dostatecznie dużo czasu, aby wdrożyć polityki ekonomiczną, społeczną i energetyczną, które będą w stanie zminimalizować potencjalnie negatywny wpływ pakietu, wielu polityków zdecydowanie skrytykowało tego typu stanowisko (ibid.). Jerzy Buzek (zaangażowany w działania Green Effort Group [przyp. red]) stwierdził na przykład, że „analiza gdańskiego instytutu szkodzi pozycji polskiego rządu” (ibid.; własne tłumaczenie z jęz. angielskiego). Wskazuje to wyraźnie, że polski rząd w czasie negocjacji pakietu działał pod dużym wpływem energetyki i przemysłu (Jankowska 2011, 171; Karaczun et al. 2009, 47–48).

Aby wzmocnić swoje stanowisko na poziomie UE w czasie negocjacji pakietu Polska zainicjowała powstanie nieformalnej koalicji wspólnych interesów, do której poza Polską należały również Węgry, Słowacja, Czechy, Litwa, Łotwa oraz Estonia (Jankowska 2011, 171). W październiku 2008 r. państwa te podpisały w Brukseli wspólną deklarację, iż „bardzo ważne jest, aby UE powstrzymała się od formułowania rozwiązań, które nie biorą pod uwagę różnic w potencjale ekonomicznym państw członkowskich, tym bardziej, że znaczna większość redukcji emisji gazów cieplarnianych w UE-27 została dokonana przez mniej zamożne państwa członkowskie, co wiązało się z wysokimi kosztami społecznymi i ekonomicznymi” (*Polish Market* 2008, 8; własne tłumaczenie z jęz. angielskiego). Pierwszym sukcesem tej koalicji była zmiana procedury podejmowania decyzji o pakiecie energetyczno-klimatycznym, która miała być w rezultacie podjęta jednogłośnie przez Radę Europejską, nie przez kwalifikowaną większość w Radzie ds. Środowiska (Jankowska 2011, 171). Jednocześnie Polska zagroziła wetem, jeśli nie zostałby przyjęty kompromis odnośnie pakietu (ibid.).

Kompromis, który ostatecznie sformułowano, przyznaje do 70% bezpłatnych uprawnień do emisji elektrowniom głównie z Europy Środkowo-Wschodniej, których faktyczna budowa rozpoczęła się przed 2008 r. W następnych latach procentowa ilość bezpłatnych uprawnień do emisji ma maleć i w 2020 r. 100% uprawnień ma być kupowane na giełdzie (EUROPA-Press Release 2008).

Chociaż Polska nie zgodziła się na ambitną strategię UE w postaci pierwszego projektu pakietu energetyczno-klimatycznego, trzeba podkreślić, że negocjacje pakietu przyczyniły się do rozwoju

dyskusji w Polsce na temat instrumentów polityki klimatycznej oraz ekologicznej modernizacji (por. Jankowska 2011, 169). Jeszcze w czasie tych negocjacji rząd przedstawił plan redukcji emisji do 2020 r. (*Polish Market* 2008, 27). Składał się on z wielu ambitnych elementów, z których wiele nie było nigdy wcześniej w Polsce rozważane (Jankowska 2011, 169). W późniejszym czasie zostały one włączone do „Polityki energetycznej Polski do 2030 r.” (Ministerstwo Gospodarki 2009a). Do najważniejszych z nich należą:

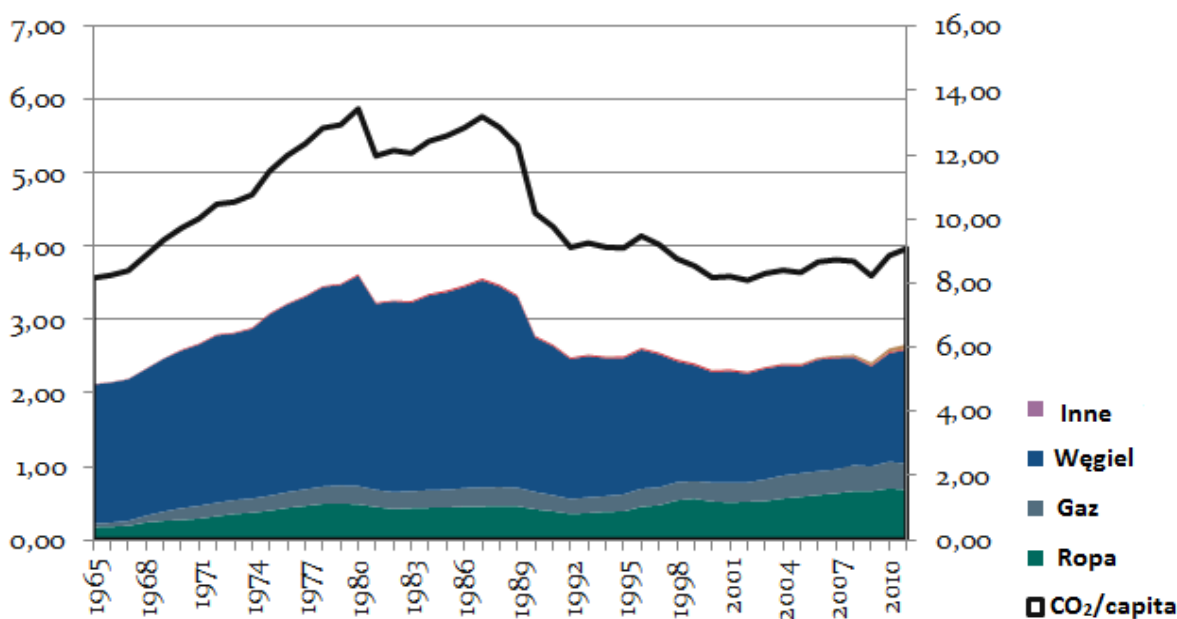
1. *Wzrost efektywności energetycznej, aby umożliwić wzrost gospodarczy bez wzrostu konsumpcji energii;*
1. *Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii do 15% w konsumpcji energii brutto do 2020 r.;*
2. *Modernizacja przynajmniej 40% elektrowni bazujących na węglu;*
3. *Budowa instalacji gazyfikacji węgla oraz do wychwytywania i składowania CO₂;*
4. *Budowa pierwszej elektrowni atomowej.*

Chociaż w międzyczasie pojawiło się wiele głosów krytycznych, zwłaszcza w odniesieniu do dwóch ostatnich punktów, UE może być postrzegana w tym wypadku jako ważny czynnik sprawczy dla formułowania i realizacji w Polsce polityki klimatycznej (por. Jankowska 2011). Już w latach dziewięćdziesiątych wola Polski stania się członkiem UE była jednym z najważniejszych powodów dla podjęcia działań w zakresie polityki klimatycznej (Bokwa 2007, 133). Z tego samego względu Polska wspierała i wspiera UE jako najważniejszego aktora międzynarodowej polityki klimatycznej. Podczas konferencji klimatycznej w Kopenhadze w 2009 r. Polska zgodziła się na proponowany przez UE cel redukcji emisji – 20% do 2020 r. w stosunku do poziomów z 1990 r. i 30%, jeśli inne kraje uprzemysłowione zobowiążą się do podobnych skali redukcji. Jednocześnie podkreśliła jednak konieczność uwzględnienia aktualnej sytuacji finansowej pojedynczych państw członkowskich przy rozdziale zobowiązań (Jankowska 2011, 175) oraz odrzuciła ideę pomocy finansowej państwom rozwijającym się na wsparcie ich działań w celu dostosowania się do zmian klimatu (EurActiv.pl 2009). W najnowszej „Polityce energetycznej Polski do 2030 r.” sformułowano nowy cel redukcyjny, mianowicie 15% do 2020 r. w porównaniu z 1999 r. (Ministerstwo Gospodarki 2009b).

Niedługo potem okazało się jednak, że kolejne, coraz bardziej ambitne dążenia UE bycia globalnym liderem w ochronie klimatu stoją w tak sporej sprzeczności z interesem Polski, że nie jest ona w stanie ich wspierać. 9 marca 2012 r. polski minister środowiska Marcin Korolec jako jedyny w radzie ministrów środowiska po raz kolejny przez zastosowanie weta zablokował porozumienie w sprawie obniżania emisji CO₂ po 2020 r. Sformułowane w ramach komunikatu KE „Low Carbon Roadmap for Moving to a Low Carbon Economy” (Europäische Kommission 2012) (pierwsze veto Polski w tej sprawie miało miejsce 24 czerwca 2011 r.). Tym samym odrzucony został projekt wniosków rady proponowany przez duńską prezydencję, który przewidywał redukcję emisji gazów cieplarnianych o 40% do 2030 r., o 60% do 2040 r. oraz o 80% do 2050 r. Wedle wypowiedzi przedstawicieli polskiego rządu, same cele redukcyjne nie są kwestionowane, ale ustalanie sposobów osiągnięcia tych

przeprowadzeniem przemysłu energochłonnego do krajów o mniejszych lub żadnych wymaganiach dotyczących ochrony klimatu (ibid) (tzw. *carbon leakage* – przyp. red.).

Z prawa weta Polska skorzystała również jako jedyny kraj członkowski w odniesieniu do komunikatu KE „Energy Roadmap 2050” (Europäische Kommission 2012) na spotkaniu ministrów państw członkowskich odpowiedzialnych za politykę energetyczną 15 czerwca 2012 r. (z Polski w spotkaniu wziął udział ówczesny minister gospodarki Waldemar Pawlak). „Energy Roadmap” w porównaniu do „Low Carbon Roadmap” nie zawiera żadnych celów redukcyjnych na lata 2030 i 2040. Jednakże podczas przedstawiania tego dokumentu w grudniu 2011 r. unijny komisarz ds. energii, Günther Oettinger, stwierdził, że na jego podstawie KE zaproponuje w 2014 r. nowy cel redukcyjny dla energetyki europejskiej do 2030 r., a także nowy obligatoryjny cel w odniesieniu do udziału odna-

Ryc. 2 – Źródła energii pierwotnej i emisje dwutlenku węgla na głowę mieszkańca w Polsce.

(źródło: Karsten Neuhoff, DIW Berlin, na podstawie BP Statistical Review of World Energy June 2012 oraz Eurostat)

celów, co ma nastąpić w najbliższym czasie bez opracowania konkretnej analizy wpływu takiej strategii na poszczególne kraje i sektory (Słojewska 2012, 1). Dodatkowo nie wiadomo, jaki będzie efekt globalnych negocjacji klimatycznych, czyli jakie porozumienie, jeśli w ogóle, wejdzie w życie po wygaśnięciu Protokołu z Kioto, dlatego nie należy wprowadzać obecnie w UE zbyt restrykcyjnych przepisów (ibid.). Może się to bowiem zakończyć

wialnych energii w produkcji energii elektrycznej.

Jak wynika z wypowiedzi europejskich urzędników, weta Polski nie powstrzymają KE przed formułowaniem i realizacją ambitnej polityki klimatycznej, którą zwiastowały obie wspomniane „mapy drogowe”. Mimo tego sporym wyzwaniem może być spełnienie zawartych w nich celów i rekomendacji politycznych, skoro nie są one akceptowane przez Polskę. Z tego powodu wątpić można w najbliższym

czasie w przyjęcie i implementację spójnej, wspólnej, europejskiej polityki energetycznej i klimatycznej. Fakt ten jednak stawia pod znakiem zapytania starania UE co do zachowania pozycji lidera międzynarodowej polityki klimatycznej (por. Wurzel i Connelly 2011). Taka rola UE mogłaby mieć jednak ogromne znaczenie w trakcie krytycznej fazy międzynarodowych negocjacji w sprawie protokołu post-Kioto do 2015 r., mobilizując inne państwa do ambitnych lub ambitniejszych zobowiązań i polityk redukcji emisji (por. Fischer i Geden 2012, 3). Póki co UE napotyka w tym zakresie na trudności, jak np. podczas ostatniego szczytu klimatycznego w Dosze (Katar) w grudniu 2012 r., gdzie Polska w dalszym ciągu podtrzymywała swój sprzeciw wobec klimatycznych ambicji UE. Jednak mimo swojej postawy unijnego „hamulcowego”, Polska podjęła się organizacji tegorocznej konferencji stron Konwencji ds. Zmian Klimatu (COP 19), co wzbudziło wiele zastrzeżeń, ale i nadziei na zmianę polskiego stanowiska wobec unijnej strategii przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną.

Na podstawie powyższej analizy trzeba stwierdzić, że Polska nie posiada i nie prowadzi ambitnej polityki klimatycznej. Nawet jeśli cel redukcji emisji z „Polityki klimatycznej” jest bardzo ambitny, nie jest on w ogóle realizowany, ponieważ działania polityczne koncentrują się głównie na wypełnianiu politycznie koniecznych celów, takich jak polityka unijna. Ale i te cele są niemal nieustannie poddawane krytyce na forum unijnym i proponowane są wszelkie formy ich osłabienia. Z tego względu rację mają autorzy raportu Greenpeace „[R]ewolucja energetyczna dla Polski. Scenariusz zaopatrzenia Polski w czyste nośniki energii w perspektywie długookresowej”, kiedy piszą, że w oficjalnych dokumentach, które przyjmowane są w Polsce, trudno odnaleźć długookresową oraz spójną wizję realizacji polityki klimatycznej. Jest ona ponadto uwzględniana przy podejmowaniu decyzji dotyczących gospodarki (Instytut Energetyki Odnawialnej EC BREC et al. 2008, 10). Powodem jest nieustanna obawa polskiego rządu, podtrzymywana argumentacją sek-

tora energetycznego i przemysłu oraz nierzadko finansowanymi przez nie raportami badawczymi², że im więcej polityki klimatycznej tym mniejszy wzrost gospodarczy. W tego typu argumentacji pomija się korzyści z ekologicznej, a więc realizującej politykę klimatyczną, modernizacji energetyki i gospodarki, i prezentuje wątpliwe kalkulacje dotyczące kosztów. (por. Polska Zielona Sieć 2012). Nie uwzględnia się zatem korzyści z poprawy innowacyjności gospodarki oraz rozwoju innowacyjnej, rozproszonej energetyki dla wzrostu produktu krajowego brutto oraz tworzenia nowych miejsc pracy w małych i średnich przedsiębiorstwach działających w sektorze odnawialnych źródeł energii, energooszczędności i efektywności energetycznej (więcej na ten temat: Jankowska 2008; Jankowska et al. 2008; Jankowska 2012). Nie uwzględnia się też korzyści wynikających z odejścia od paliw kopalnych (węgla, ropy i gazu), takich jak obniżenie tzw. kosztów zewnętrznych wytwarzania energii (np. koszty ochrony zdrowia i środowiska)³ oraz kosztów związanych z importem⁴ i subwencjami⁵ dla paliw kopalnych. Natomiast wzrost uzależnienia od importu paliw kopalnych oznacza zmniejszenie bezpieczeństwa energetycznego kraju. Dlatego przy podejmowaniu decyzji z zakresu polityki klimatycznej trzeba zastanowić się nie tylko nad jej kosztami, ale i kosztami jej braku (por. Polska Zielona Sieć 2012). Ta prosta rekomendacja znana jest najpóźniej od czasu opublikowania Raportu Sterna, który stwierdził, że aby powstrzymać skutki globalnego ocieplenia klimatu potrzeba wydać 1% światowego produktu krajowego brutto. Jeśli ludzkość się na to nie zdecyduje, będzie musiała w następstwie przeznaczyć 20% tego produktu w celu radzenia sobie ze skutkami globalnego ocieplenia.

Powyższy tekst jest skróconą i zaktualizowaną wersją rozdziału pt. "Klimaschutzpolitik" zawartego w monografii autorki: "Die Kräfte des Wandels. Die Wandlung Polens von einer auf Kohle basierenden zu einer an erneuerbaren Energien orientierten Gesellschaft" dostępnej w Dissertationen Online: http://www.diss.fu-berlin.de/diss/receive/FUDISS_thesis_000000037268.

Karolina Jankowska, dr nauk politycznych, pracę doktorską nt. ewolucji polskiej polityki odnawialnych źródeł energii obroniła w Instytucie Nauk Politycznych im. Otto Suhra na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie. Obecnie jest naukowcem wizytującym w Centrum Europy Środkowo-Wschodniej Fraunhofer w Lipsku.

Bibliografia:

- Bokwa, Anita (2007), Climatic issues in Polish foreign policy in: Harris, Paul, G. (red.), Europe and global climate change. Politics, Foreign Policy and Regional Cooperation, Cheltenham: Edward Elgar, s. 113 – 138.
- EurActiv.pl (2009), Dwanaście dni na uratowanie planety. Online. Dostęp 19 grudnia 2009 r.: <<http://www.euractiv.pl/polityka-zagraniczna/artukul/dwanacie-dni-na-uratowanie-planety-001462>>.
- EUROPA-Press Release (2008), Climate change: Commission welcomes final adoption of Europe's climate and energy package. Brussels, 17 December 2008. Online. Dostęp 20 grudnia 2009 r.: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1998&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.
- Europäische Kommission (2011), Energiefahrplan 2050 /* KOM/2011/0885 endgültig */. Online Zugriff am 15. November 2012 unter: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0885:FIN:DE:HTML>>.
- Europäische Kommission (2012), Mitteilung der Kommission an das Europäische Parlament, den Rat, den Europäischen Wirtschafts- und Sozialausschuss und den Ausschuss der Regionen Fahrplan für den Übergang zu einer wettbewerbsfähigen CO2-armen Wirtschaft bis 2050 /* KOM/2011/0112 ebdg. */. Online. Dostęp 15 listopada 2012: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0112:FIN:DE:HTML>>.
- European Commission (2008), The EU energy and climate package. Online. Dostęp 12 lipca 2009 r.: <http://ec.europa.eu/environment/climat/climate_action.htm>.
- Fischer, Sewerin; Geden, Olivier (2012), Die »Energy Roadmap 2050« der EU: Ziele ohne Steuerung in: *SWP-Aktuell 8*, Februar 2012.
- Gdański Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (2008), Evaluation of the 2030 Report. Impact of the European Commission's Energy and Climate Package of 23 January 2008 on energy system, economy and households in Poland. Warsaw. Online. Dostęp 22 kwietnia 2008 r.: <<http://graphics8.nytimes.com/images/blogs/greeninc/Poland2030.pdf>>.
- Instytut Energetyki Odnawialnej EC BREC (IEO EC BREC), DLR Institute of Technical Thermodynamics, Greenpeace (2008), [R]ewolucja energetyczna dla Polski. Scenariusz zaopatrzenia Polski w czyste nośniki energii w perspektywie długookresowej. Online. Dostęp 22 sierpnia 2009 r.: <<http://www.greenpeace.org/poland/press-centre/dokumenty-i-raporty/rewolucja-energetyczna-polska>>.
- Jankowska, Karolina (2008), Fotowoltaika w Polsce a w Niemczech w: *Czysta Energia* 12/2008 (85).
- Jankowska, Karolina; Schreurs, Miranda; Ciach, Ryszard (2008), Lessons for Poland? Germany's Experiences with Renewable Electricity w: Warsaw Technical University (ed.) (2008), Renewable energy – new technologies and ideas. Warsaw.
- Jankowska, Karolina (2011), Poland's climate change policy struggle: Greening the East? w: Rüdiger K. W. Wurzel, James Connelly (red.) (2011), The European Union as a Leader in International Climate Change Politics. Routledge Taylor & Francis Group. London and New York, s. 163 – 178.
- Jankowska, Karolina (2012), Die Kräfte des Wandels. Die Wandlung Polens von einer auf Kohle basierenden zu einer an erneuerbaren Energien orientierten Gesellschaft. Dissertation FU Berlin: http://www.diss.fu-berlin.de/diss/receive/FUDISS_thesis_000000037268.
- Jankowski, Bolesław; Parczewski, Zygmunt; Niemyski, Marek; Umer, Adam; Senczek, Sławomir; Tatarewicz, Igor; Dreszer, Krzysztof; Ściążko, Marek; Zapart, Lesław; Chmielniak, Tomasz; Zuwała, Jarosław; Kądziaława, Andrzej (2008), Report 2030. Impact of the proposed EU energy and climate policy on the Polish energy security – with special focus on the level of electricity prices and the possibilities for fossil-fuel-based capacity restoration. Synthesis. Version of 19 June 2008. EnergSys. Sp. z o. o., Warsaw. Dostęp 22 kwietnia 2010 r.: <<http://graphics8.nytimes.com/images/blogs/greeninc/PolandEnergySys.pdf>>.
- Kanter, James (2008), A Battle in Poland Over the cost of climate protection. *The New York Times Business* 27.11.2008. Online. Dostęp 18 grudnia 2008 r.: <<http://greeninc.blogs.nytimes.com/2008/11/27/a-battle-in-poland-over-the-cost-of-climate-protection/>>.
- Karaczun, Zbigniew M.; Kassenberg, Andrzej; Sobolewski, Mirosław (2009), Polityka klimatyczna Polski -wyzwanie XXI wieku. Warszawa. Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki.
- McKinsey & Company (2009), Assessment of Greenhouse Gas Emissions Abatement for Poland by 2030. Online. Dostęp 22 sierpnia 2010 r.: <http://www.mckinsey.com/locations/warsaw/files/pdf/Report_Full_EN.pdf>.
- Ministerstwo Gospodarki (2009a), Polityka energetyczna Polski do 2030 roku. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 roku. Online. Dostęp am 17 grudnia 2009 r.: <<http://www.mg.gov.pl/NR/rdoonlyres/5474D2C2-2306-42B0-B15A-7D3E4E61D1D8/58563/Politykaenergetycznaost.pdf>>.
- Ministerstwo Gospodarki (2009b), Polityka energetyczna Polski do 2030 roku. Projekt z dnia 5.03.2009.
- Ministerstwo Środowiska (2003), Polityka klimatyczna Polski. Strategie redukcji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020. Warszawa, październik 2003. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 4.11.2003 roku. Online. Dostęp 21 kwietnia 2010 r.: <http://manhaz.cyf.gov.pl/manhaz/links/Poland_climate_change/polityka_klimatyczna.pdf>.
- Ministerstwo Środowiska (2005), Narodowy Program Rozdziału Uprawnień do Emisji CO₂ na lata 2005 – 2007.

- Online. Dostęp 3 sierpnia 2008 r.:
<<http://www.mos.gov.pl/kpau/uprawnienia.shtml>>.
- Niklewicz, Konrad (2009), Ile zapłacimy, by mniej dymić? 90 mld euro. *Gazeta Wyborcza* 11.12.2009. Online. Dostęp 21 kwietnia 2010 r.:
<http://wyborcza.pl/1,75248,7354093,Ile_zaplacimy_by_mniej_dymic.html?utm_source=Nlt&utm_medium=Nlt&utm_campaign=2015058>.
- Polish Market*, Special Edition 2008.
- Polska Zielona Sieć (2012), Manipulacje wokół kosztów polityki klimatycznej. 20.02.2012. Online. Dostęp 12 marca 2012 r.: <<http://zielonasiec.pl/2012/02/20/manipulacje-wokol-kosztow-polityki-klimatycznej/>>.
- Protokół z Kioto. Dziennik Ustaw z dnia 17 października 2005. Online. Dostęp 21 kwietnia 2010 r.:
<http://www.mos.gov.pl/g2/big/2009_04/8e0542a94447bcaf09cf7d2e2ce38d36.pdf>.
- Rada Ministrów (2000), II Polityka Ekologiczna Państwa. Warszawa. Online. Dostęp 19 kwietnia 2010 r.:
<http://www.mos.gov.pl/arttykul/329_polityka_ekologiczna/339_II_polityka_ekologiczna.html>.
- Rüdiger K. W. Wurzel, James Connelly (red.) (2011), *The European Union as a Leader in International Climate Change Politics*. Routledge Taylor & Francis Group. London and New York.
- Słojewska, Anna (2012), Węglowe weto Polski dla unijnej polityki klimatycznej. *Rzeczpospolita* 10.03.2012. Online. Dostęp 14 marca 2012 r.:
<<http://www.ekonomia24.pl/arttykul/706193,836290-Polska-wetuje-redukcje-CO2.html>>.

Przypisy:

¹ Państwa, które w trakcie negocjacji Protokołu z Kioto znajdowały się w okresie transformacji, otrzymały prawo wyboru innego roku bazowego niż 1990. Polska zdecydowała się na rok 1988, ponieważ był to ostatni rok przed znaczącym spadkiem produkcji w konsekwencji przejścia od gospodarki planowanej do wolnorynkowej i emisje znajdowały się wówczas na najwyższym poziomie w stosunku do całej późniejszej dekady (Ministerstwo Środowiska 2003, 6).

² Ostatnio ukazał się przykładowo raport „Wstępna ocena wpływu ustanowienia celów redukcji emisji wg dokumentu KE Roadmap 2050 na sektor elektroenergetyczny, gospodarke i gospodarstwa domowe w Polsce” wykonany przez firmę Badania Systemowe „EnergSys” Sp. z o.o. na zlecenie nie tylko Krajowej Izby Gospodarczej, ale także TAURON Wytwarzanie SA oraz PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna SA (*Polska Zielona Sieć 2012*).

³ Jak podaje Polska Zielona Sieć (2012): „Każda kilowatogodzina energii wytworzona w Polsce, której średnia cena dla gospodarstw domowych wynosi około 0,60 groszy, ze względu na uzależnienie od węgla niesie za sobą dodatkowo nawet do 80 groszy kosztów zewnętrznych”.

⁴ Przykładowo polski import węgla stale wzrasta od 2008 r. i w 2011 wyniósł 15 mln. ton (*Polska Zielona Sieć 2012*).

⁵ W 2010 r. wartość tych subwencji wyniosła około 2 miliardów 772 milionów złotych (*Polska Zielona Sieć 2012*).

Jankowska, Karolina (2013), 'Polityka klimatyczna w Polsce', ESPRiPolicy Paper nr 1, Luty 2013.

© Karolina Jankowska 2013

Wydawca: Fundacja ESPRI –Instytut Studiów nad Środowiskiem i Polityką, Wrocław

Redakcja i dobór ilustracji: Kacper Szulecki

Redakcja techniczna: Jakub Krupa

Poglądy wyrażone w niniejszym tekście są opiniami autorki i nie muszą być tożsame ze stanowiskiem Instytutu.